

Razstava risb Iveta Šubica

Sokolski dom, Škofja Loka, 4.–30. december 2009

Pisati o razstavi v publikaciji, ki ni katalog k razstavi, ki jo kot kustos pripraviš, je nekoliko zadrežna situacija. Takšen tekst ne more biti ekvivalenten katalogskemu, niti ni likovna kritika oziroma recenzija, saj kot kustos težko javno analiziraš razstavo, ki si jo pripravil. Čeprav v objektivnost likovne kritike niti ne verjamem, menim, da to enostavno ne gre skupaj. Za identifikacijo tega besedila se mi zdi še najbolj ustrezen citat Igorja Zabela, ki je v uvodni opombi svoje knjige *Speculationes*, zapisal: *»Mislim, da je pojem 'esej' primeren za tak žanr; poleg tega pa mi je všeč tudi izvirni pomen te besede – 'poskus'«*.

Dovolite mi torej ta poskus, poskus, da v največ 7500 znakih s presledki razmišljam o risarskem opusu Iveta Šubica ter o razstavi njegovih risb, ki sem jo v sodelovanju z Majo Šubic, Nives Lunder, Tomažem Lundrom in Sely de Brea Šubic pripravila v škofjeloškem Sokolskem domu, decembra 2009.

Za prikaz izbora del iz Šubičevega risarskega opusa smo se odločili predvsem z razlogom, da so prav risbe javnosti eno slabše poznanih del njegovega plodovitega in heterogenega likovnega ustvarjanja. Šubičevi mozaiki in stenske poslikave na hišah, znamenjih in spomenikih so bolj ali manj javno dostopni ter dobro znani predvsem prebivalcem Poljsanske in Selške doline; njegove grafike in slike so hranjene v muzejskih zbirkah in številnih domovih po Sloveniji; njegove ilustracije v periodiki in knjigah so bile distribuirane med širok krog bralcev. Tudi seznam Šubičevih razstav v času njegovega življenja in razstav, ki so bile pripravljene posthumno, govori o tem, da so bile razstavljane predvsem njegove slike in grafike.

Ob pregledovanju Šubičevih risarskih map in skicirk pa je pomembnost obravnave njegovih risarskih del podčrtalo tudi dejstvo, da je prav risba osnova za njegovo ustvarjanje v drugih likovnih medijih (grafiki, sliki, freski, itd.) in ugotovitev, da je prav risba tisti medij, ki dobro osvetljuje umetnikovo delo v njegovi procesualnosti, krhkosti in drznosti.

Risba je nedvomno eden bolj osebnih in neposrednih likovnih medijev in izrazov. Risba praviloma nastaja v zavetju intimne, brez pritiska naročnika in kritič-

ne javnosti. V risbi si umetnik, tudi Ive Šubic, zato dopušča več spontanosti, eksperimenta, humorja in tudi kritičnosti. O tem na primer pričajo na razstavi prikazane Šubičeve risarske intervencije na materiale vsakdanjega življenja – risbe na prtičkih, časopisnih odrezkih, dnevnih redih sestankov raznih družbenopolitičnih teles, v katerih je deloval ipd. –, v katerih je z dobršno mero kritičnosti in tudi humorja komentiral različne družbene ter politične teme svojega časa (status občana v urbanem planiranju, vlogo kulturnega delavca, odnos do smrti v množičnih medijih itd.).

Čeprav Šubicu ni bilo blizu »izumetničevanje«, kot je temu sam rekel, in s čimer je na njemu ljub preprost način izrazil svojo zavezanost do upodabljanja prepoznavne pojavnosti, vrsta njegovih risb kaže presenetljivo likovno eksperimentiranje. Pri tem naj omenim portrete glav v majhnem formatu, ki jih je risal na kakršenkoli papir, ki ga je imel pri roki, v katerih je upodobljence v nekaterih primerih deformiral do težke prepoznavnosti. Prav tako so zanimiva redka dela, ki so v izhodišču zastavljena kot skice, študije, a v načinu sopostavljanja motivov enega ob drugega, in enega prek drugega, vse do polne zapolnitve prostora (*horror vacui*), učinkujejo kot prvovrsten likovni eksperiment in v sebi zaključena umetnina.

Ive Šubic, Urbanistični red, svinčnik na papirju.

Raznorodni materiali, ki jih je Šubic uporabljal za svoje risbe, raznorodni motivi, ki jih najdemo v njegovih risarskih mapah in skicirkah (dobesedno – od avtoportreta do vesoljskega plovila) ter predvsem velika količina ohranjenih risb, govorijo o risarski nuji, morda celo neke vrste risarski impulzivnosti. Po drugi strani pa velik del njegovega risarskega opusa govori o risbi kot tistem temelju, iz katerega je preudarno razvijal in gradil svoja dela v drugih likovnih medijih. Skice, študijske priprave za slike, grafike, ilustracije in mozaike, mreže za stenske poslikave – vse to kaže na veliko mero prepletenosti njegovega likovnega ustvarjanja z risbo ter predvsem na umetnika, ki je skrajno odgovorno in disciplinirano pristopal k likovnemu snovanju.

Pri pripravi razstave smo izbirali iz Šubičevih risarskih del, ki so hranjena v njegovi družinski zapuščini, katera vključuje dela, narejena v času njegovega študija, ki ga je pričel leta 1940 na zagrebški Akademiji likovnih umetnosti, in dela, ki so nastala po končanem študiju na takratni ljubljanski Akademiji upodablajočih umetnosti, kjer je leta 1948 končal študij grafike in slikarstva in leta 1950 še

Motiv grabljice iz pariške skicirke, tuš, papir, 1956.

specialistični študij slikarstva. Dela iz časa 2. svetovne vojne, oziroma iz obdobja NOB, kateremu se je Šubic priključil že leta 1941, je Ive Šubic poklonil Muzeju novejšje zgodovine v Ljubljani.

Pri izboru del smo se omejili na čas po končanem študiju in na motiv figure, ki dobro služi Šubičevi težnji po pripovednosti, in je poleg krajine stalnica v njegovem ustvarjanju.

Razstavo tako na nek način začenjajo povečave risb iz ene od Šubičevih skicir s študijskega potovanja v Pariz, kamor je odšel leta 1956. V razstavljeni skirci so upodobljeni predvsem prizori kmečkih opravil in za Slovenijo tipičnih rokodelskih del (lončarstvo, kovaštvo, steklarstvo, čipkarice, izdelovalci suhe robe itd.), ki jih lahko razumemo kot poklon delu – pod eno od risb je umetnik pripisal celo rek: »Kdor ne dela, naj ne jê« ter »Rana ura, zlata ura«. Motivi tradicionalnega kmečkega življenja so pogosti tudi v drugih pariških skicirah; upodabljanju le-tega je bil vseskozi zavezan – celo v urbanem miljeju Pariza. Poleg tega v pariških skicirah najdemo tudi preslikave motivov, ki jih je spoznaval v muzejih in galerijah umetnostne prestolnice, ter upodobitve »družbenega dna« (klošarji, prostitutke), ki pričajo o Šubičevi senzibilnosti do vprašanj socialne pravičnosti.

Naslednji sklop razstavljenih del so nedatirani *osnutki za spomenik NOB* – risbe in dela v tempera tehniki. *Osnutki* na eni strani predstavljajo herojske figure borcev in bork za svobodo, po drugi pa opustošenje in žrtve, ki jih za seboj pušča vojna. Vpliv Picassove Guernice na ta dela je nespregledljiv. Dela odražajo tudi ugotovitev Janeza Mesesnela, ki je v besedilu »Angažirana umetnost Iveta Šubica« (*Komunist/Teoretična priloga* 9, 23. 2. 1976) pisal o Šubičevih slikarskih delih kot risarsko utemeljenih. *Osnutki za spomenik NOB* prav tako potrjujejo Mesesnelovo ugotovitev, da so Šubičeva dela komponirana strogo, ploskovito in po učinkoviti geometrijski shemi.

Tretji sklop razstave predstavljajo risbe, ustvarjene kot zaključena umetnina, med katerimi naj izpostavim »shematske« celopostavne figure, ki ne sodijo med najbolj poznane Šubičeve stvaritve, a navdušujejo v svoji formalni in izpovedni preciznosti.

Razstavo so zaključila in zaokrožila raznorodna delovna gradiva in risbe, ki pričajo o prežetosti Šubičevega vsakdana in likovne ustvarjalnosti z risbo ter navsezadnje z upodabljanjem figure: figure, upodobljene z natančno in ostro linijo ter modernistično stilizacijo. Figure, ki trdno in voluminozno stoji na zemlji ali pa lebdi nad njo. Figure, herojske in ponosne ter krhke in ranljive. Figure, ki naseljuje prizore kmečkega življenja, partizanske motive in mehko krajino Poljanske doline. Figure, ki so konkretni ljudje njegovega življenja in figure, ki je metafora in simbol. Simbol sveta, ki ga je Ive Šubic živel, in sveta, ki ga je sanjal.